

Derleme

GÖREV ODAKLI YAKLAŞIM: SOSYAL HİZMET İÇİN BİR UYGULAMA MODELİ

Task-Centered Approach: A Model of Practice for Social Work

Gonca POLAT ULUOCAK*

*Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü
Öğretim Görevlisi,
goncap@gmail.com

ÖZET

Görev odaklı yaklaşım, 1970'lerde Reid ve Epstein tarafından geliştirilmiş bir sosyal hizmet yaklaşımıdır. Birey, aile ve grupların yaşadıkları sorunların yol açtığı sonuçlar üzerine odaklanan ve müracaatçının gerçekleştireceği eylemler (görevler) ile sosyal işlevselliği geliştirmeyi amaçlayan kısa dönemli, problem çözme odaklı bir yaklaşımdır. Farklı teorileri temelinde barındıran görev odaklı yaklaşım, özellikle eylem yönelimli doğası ve müracaatçının katılımına verdiği önem açısından öne çıkmaktadır. Yaklaşımın farklı düzeylerde ve farklı sorun grupları ile kullanıldığı ve etkili olduğu göz önünde tutulduğunda, genelci uygulama sürecinde

özellikle birey, aile ve gruplarla yürütülen doğrudan müdahalelerde kullanılacak bir yaklaşım olduğu söylenebilir. Bu çalışmada, görev odaklı yaklaşımın teorik temelleri, prensipleri ve kullanım alanları aktarıldıktan sonra, yaklaşımın uygulanışı ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve yaklaşıma ilişkin eleştirel bir değerlendirme sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Görev odaklı yaklaşım, problem çözmeye, sosyal hizmet müdahalesi, genelci uygulama

ABSTRACT

Task-centered approach is a model of social work practice developed originally by Reid and Epstein in 1970's. It can be regarded as a short-term problem solving approach that focuses on the results of the problems of individuals, families and groups and it aims to enhance clients' social functioning by specific actions (task) taken by the clients. Based on various theories, task centered approach differentiates itself with its action oriented nature and its attention to client participation. Being tested and found effective in different levels of problematic situations and client groups, the approach can be offered to be used in generalist social work practice, especially in direct intervention with individuals, families and groups. In this study, the theoretical basis, basic principles and areas of practice of the approach are introduced, its practice is discussed in detail and a critical examination is presented.

Keywords: Task-centered approach, problem solving, social work intervention, generalist practice

GİRİŞ

Hangi sorun grubu ile hangi düzeyde çalışılırsa çalışılsın, problem çözme ve değişim yaratma, sosyal hizmet uygulamasının temel faaliyetlerindedir.

IFSW'nin 2001 yılında geliştirdiği tanıma göre, sosyal hizmet mesleği "insanların iyilik halinin geliştirilmesi için sosyal değişmeye ve insani ilişkilerdeki sorunları çözmeye...yardımcı olmaktadır" (Hare, 2004). Mesleğin problem çözme odağı, uygulamada karşılaşılan sorunlar karşısında sosyal hizmet uzmanlarının kullandığı yaklaşımların bu ihtiyaca yanıt verecek şekilde geliştirilmesi açısından itici bir güç olmuştur. Görev odaklı yaklaşım, bu ihtiyaç sonucunda geliştirilen ve sosyal hizmet uygulaması için yapılandırılmış bir yöntem sunan yaklaşımlardan biridir.

Yaklaşım incelenmeden önce, kavramsal netliği sağlamak açısından "model" ya da "yaklaşım"ın tanımını yapmak yararlı olacaktır. Model ya da yaklaşım, uygulama sürecinde uygulayıcının var olan duruma yönelik algılayışını belirleyen teori ve perspektiften farklı olup, uygulamacının yapması gerekenleri içeren prosedürler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Tolson ve diğ., 2003:4). Bu açıdan bakıldığında, model, uzman için müdahale sürecini şekillendiren, yerine getireceği eylemleri ve kullanacağı teknikleri belirleyen bir özelliğe sahiptir. Görev odaklı yaklaşım da uygulamada bir teori ya da perspektif olmaktan çok, uygulama modeli olarak kabul edilmektedir.

Görev Odaklı Yaklaşımın Tanımı ve Kapsamı

1970'lerde William Reid ve Laura Epstein tarafından geliştirilmiş olan görev odaklı yaklaşımın kökenleri sosyal hizmet disiplinine aittir. Yaklaşımın geliştirilmesinde sosyal hizmet uzmanlarının ve araştırmacılarının oldukça önemli bir yeri vardır. Özellikle uygulamada karşılaşılan sorunların temel alınması, yaklaşıma ayırt edici bir

nitelik kazandırmıştır (Marsh ve Doel, 2005:11; Orellano, 2005:1). Yaklaşım, sorunların nedenleri yerine, yol açtığı sonuçlar ve uygulama yoluyla ulaşılabilecek hedefler üzerinde odaklanmaktadır ve müracaatçının gerçekleştireceği eylemlerle sosyal işlevselliğini geliştirmeyi amaçlamaktadır (Turan, 1999:304; Shefor, 2003:104). Reid ve Epstein, yaklaşımı, kısa dönem problem çözme odaklı bir sosyal hizmet müdahalesi olarak tanımlamaktadır. Yaklaşımın temel stratejisi, müracaatçıların yaşam durumlarına yönelik problem çözme eylemlerini gerçekleştirmelerini içermektedir (Reid ve Epstein, 1972:1; Reid, 1992:1; Reid, 1987:758).

Problem, görev odaklı yaklaşımda, "*bi-reyin tanımladığı, algıladığı ve kendi eylemleri sonucunda değiştirebileceği veya etkisini azaltabileceği bir olgu*" olarak tanımlanmaktadır (Reid ve Epstein, 1972:41). Ancak problemler engeller ve kaynaklar ile birlikte ele alınmaktadır. Engeller, problemlerin çözülmesi sürecini zorlaştıran durum veya kişiler iken, kaynaklar müracaatçının güçlü yönlerini, sosyal çevresinden edindiği duygusal, sosyal ve maddi desteği ifade etmektedir (Reid, 1987:760).

Model öncelikle müracaatçıların problemlerini tanımlamalarını, çözüm için gerekli eylemleri (görevleri) ortaya koymalarını ve bu eylemler ve görevleri uygulamalarını kapsamaktadır. Oturumlar çoğunlukla bu görevlerin tanımlanması, planlanması ve hazırlık yapılmasına; eğer mevcutsa, çözüme engel olan sorunların tartışılmasına ayrılır. Bu süreçte, müracaatçının görüşme süresince yapacağı görevler, görüşme dışında yapacağı görevler (dışsal görevler) ve sosyal hizmet uzmanının görevleri tanımlanmaktadır (Reid, 1992:2).

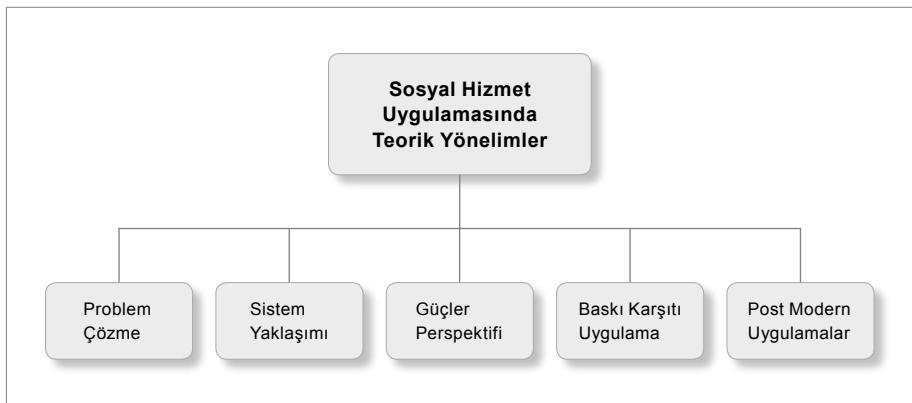
Görev odaklı yaklaşım, yapılandırılmış bir uygulama şeklidir. Prosedürleri açıkça tanımlanmış ve belli adımlar oluşturulmuştur. Başlangıç aşamasından itibaren beklenen çalışma süresi belirlenmiştir. Birçok vakada bu süre 6-12 görüşme, 3-4 ay ile sınırlıdır. Müdahalenin kısa dönemli olması, müracaatçının, sınırlı sayıda oturum içeren kısa süreli müdahalelerden daha fazla yarar sağladığına dair inanca dayanmaktadır. Nitekim bu inancı destekleyen araştırmalar da mevcuttur (Reid, 1987:757; Reid, 1978, akt. Kallies, 1997:5).

Yaklaşımın sosyal hizmet uygulamalarındaki yerini netleştirmek için, Healy (2005:110)'nin sosyal hizmet uygulamalarına yön veren yaklaşımları ele aldığı sınıflandırma kullanılmaktadır (Bkz. Şekil 1). Healy (2005) bu sınıflandırmasında görev odaklı yaklaşımı, sosyal hizmet uygulamasında yer alan akımlardan ilki olan problem çözme yaklaşımı içerisinde ele almaktadır.

Görev odaklı yaklaşım problem çözme yaklaşımlarından doğmuş ve birçok güncel kavramı bünyesine katarak gelişmiştir. Yaklaşım, temel olarak Perlman'ın

problem çözme modeline dayanmaktadır. Perlman, müracaatçının sosyal yaşamı ile ilgili problemlerin çözülmesi yoluyla müracaatçının büyüme ve gelişme potansiyelinin artırılmasına vurgu yapmıştır (Perlman, 1957: 84). Bu yaklaşım da duygulardan çok problemler üzerinde odaklanan kısa dönemli müdahaleyi içermektedir. Problem çözme yaklaşımının yanı sıra görev odaklı yaklaşım birçok yönüyle sosyal hizmet uygulamalarında kullanılan diğer teori ve modellerle de ortaklıklar içermektedir. Örneğin 1960'ların kısa dönem psikodinamik modeli, yaklaşımla tedavi süresinin kısıllığı, anahtar bir sorun üzerine odaklanma ve belirlenen amaçlara ulaşma gibi özellikleri ile benzeşmektedir (Turner, 2005: 397). Model bunun yanı sıra davranışçı yaklaşım ve öğrenme teorisi ile de benzerlikler taşımaktadır. Davranışlar üzerine odaklanması, değişimin belli görevlerle davranışı değiştirme yoluyla sağlanması her iki yaklaşımın görev odaklı yaklaşımla ortak yönüdür (Task Centered Practice web sitesi, 2006).

Yaklaşımın kriz teorisi ile de özel bir ilişkisi vardır. Reid ve Epstein (1972:26),

Şekil 1. Sosyal Hizmet Uygulamasında Teorik Yönelimler (Healy, 2005:93)

krize müdahale ile görev odaklı yaklaşımın birbirinden ayrılmasının zor olduğunu, görev odaklı yaklaşım modelinin kriz teorilerinin düşünce biçimlerini yansıttığını, ancak amaç olarak bir krizin tedavisini içermediğini, daha çok belirli bir probleme ve müracaatçının gerçekleştireceği görevlere vurgu yaptığını iletilmişlerdir.

Bunların yanı sıra, güçlendirme yaklaşımının kimi temel özellikleri de görev odaklı yaklaşımın içeriğinde mevcuttur. Bunlar arasında, müracaatçı ile birlikte sorunu tanımlama, var olan güçlere odaklanma, müracaatçıya belirli becerileri öğretme, müracaatçı için savunuculuk yapma ve kaynakları harekete geçirme yer almaktadır (Tolson ve diğ., 2003:19).

Güçler perspektifinin bazı özellikleri de görev odaklı yaklaşım ile ortaktır. Güçler perspektifi gerçekte, görev odaklı yaklaşımın temellerinin dayandığı geleneksel problem çözme yaklaşımlarına tepki olarak doğmuşsa da, her iki yaklaşım da müracaatçının patolojisine odaklanmaktan, müracaatçının gücüne ve işbirliğine verdiği önem açısından benzerlik taşımaktadır (Tolson ve diğ., 2003: 20).

Son olarak, genelde yaklaşımın birçok ilkesi görev odaklı yaklaşım için de geçerlidir. Problem çözme odağı, farklı teorik temellerin kullanımına verdiği olanak, farklı düzeylerde, farklı sistemlerle, nüfus gruplarıyla ve farklı ortamlarda uygulanabilirliği (Tolson ve diğ. 2003: 5) yaklaşımın genelde uygulama ile sahip olduğu paralelliklerden bazılarıdır.

Modelin Temel Özellikleri

Görev odaklı yaklaşım, farklı düzeylerde uygulansa da temel özellikleri sabit kalmaktadır. Bu temel prensipler aşağıdaki başlıklarla ifade edilebilir;

Deneysel Yönelim: Yaklaşımın deneysel yönelimi, araştırma yoluyla teori ve yöntemlerin sürekli test edilmesine verdiği değerden ileri gelmektedir. Müracaatçı sistemi ile ilgili hipotezler ve kuramlar, her bir vakadan elde edilen verilere dayandırılmakta; müracaatçının problem ve davranışlarına ilişkin spekülatif varsayımlardan kaçınılmakta; her vakada ön değerlendirme, süreç ve sonuçlar sistematik verilerle toplanmakta ve modeli geliştirilmesi için boyutsal araştırmalar ve izlem çalışmaları yapılmaktadır (Reid, 1992:3). Bu şekliyle uygulama süreci aynı zamanda bir araştırma sürecine dönüşmekte ve elde edilen sonuçlar, modelin hangi şartlarda, ne tür müracaatçı gruplarıyla etkili olduğuna ilişkin fikir vermektedir.

Bütünleştirici Yapı: Model, birçok yaklaşımın teorik ve metodolojik yönelimini kullanmaktadır. Örn: problem çözme, bilişsel yaklaşım, gibi (Reid, 1992: 3; Tolson ve diğ., 2003: 2).

Müracaatçının Belirlediği Soruna

Odaklanma: Model, müracaatçının sorun olarak belirlediği konulara yönelik çalışmaya odaklanmaktadır. “Çifte Gündem” (double agenda) olarak da ifade edilen, müracaatçının dile getirdiği problemin yanı sıra uzmanın fark ettiği ancak müracaatçının farkında olmadığı bir başka sorun üzerinde çalışma, bu yaklaşımda geçerli değildir (Reid, 1992: 3). Müdahale sürecinde gerçekçi beklentilerin oluşması için açık bir iletişim şarttır ve müracaatçı ile uzman arasında sorunlar konusunda karşılıklı anlaşma sağlanması bu açık iletişimi güçlendirmektedir (Healy, 2005:114).

Sistemler ve Bağlamlar Vurgusu:

Problemler çoklu sistemlerden oluşan bir bağlamda meydana gelir. Problemi

çözmek veya problemin tekrarlanmasını önlemek için bağlamsal değişiklikler gerekli olabilir ya da tam tersi şekilde, sorunun çözümü, bağlam üzerinde yararlı etkiler yaratabilir. Görev odaklı yaklaşım, bu gerçeği göz ardı etmeden, çoğunlukla sorunların birey, aile, gruplar üzerindeki etkisi ile ilgilenmektedir. Yaklaşım, yoksulluk, baskı, eşitsizlik gibi yapısal düzeyde sorunlarla çalışırken de kullanılabilir ancak burada odaklanılan nokta daha çok sorunların birey, aile, grup üzerindeki etkisinin azaltılmasıdır. Bu açıdan, yaklaşım büyük yapısal değişiklikler yaratmak yerine, müracaatçının yaşamında küçük başarılar elde etmeye daha fazla önem vermektedir. Yaklaşım, bu tür yapısal sorunların kaynağının bizzat sorunu yaşayan gruplarda olduğu kabulüne sahip değildir ancak sorunların çözümü için ne yapılması gerektiği kararının yerel düzeyde yani bizzat sorunu yaşayan gruplarla alınması gerektiği inancını içermektedir (Doel, 1994: 23; Reid, 1992: 3; Healy, 2005:114)

Kısa Süreli Planlama: Reid ve Epstein (1972)'a göre hizmete zaman sınırı konulması, hem uzmanın, hem de müracaatçının daha çabuk harekete geçmesini sağlayacaktır. Aynı zamanda bu, hedeften uzaklaşmayı engellemekte ve değişimi sağlamak için gerekli olan baskı ve motivasyonu yaratmaktadır (akt. Reid, 1992: 3; Marsh ve Doel, 2005: 15).

“Burada ve Şimdi” Odağı: Görev odaklı yaklaşım, geçmiş değil, burada ve şimdiye odaklanmaktadır. Bu da uzmanın ön değerlendirme aşamasında, müracaatçının kişisel geçmişi yerine sorunun geçmişine odaklanmasını gerektirmektedir. Bugün sorunun çözümünde yararlı olacak bilgiyi almak yeterli olacaktır. Bunun yanı sıra bir uygulama sürecinde ele alınacak problemlere de bir

sınırlılık getirilmektedir. Buna göre bir çalışma sürecinde en fazla üç problem ele alınmaktadır (Healy, 2005: 113; Ramos ve Tolson, 2008: 279).

İşbirliği İlişkisi ve Katılım: Müracaatçı ile ilişki, işbirliği şeklindedir. İşbirliği, iki ya da daha fazla insanın belirli bir amaç için birlikte çalışma sürecine karşılık gelmektedir. Bu işbirliğinde, eşit bir ilişkiden söz edilememektedir; güçler, roller ve sorumluluklar farklıdır, ancak gerçek bir işbirliği, bu farklılıklara kapalı olmayan ve mümkün olduğunca bu farklılıkları telafi etmeye açık bir yaklaşıma sahiptir. Uzman değerlendirme sürecindeki bilgileri paylaşır, gizli amaç ve planlardan kaçınılır, müdahale planı oluşturulurken geniş oranda müracaatçının katılımı sağlanır. Böylelikle müracaatçının problem çözme becerileri geliştirilir (Doel, 1994: 22; Reid, 1992:3; Marsh ve Doel 2005:1). Görev odaklı yaklaşım, müracaatçıları kendi istekleri ve ihtiyaçları ile ilgili rasyonel seçimler yapabilen ve değişime karar verme hakkı olan kişiler olarak kabul etmektedir (Ramos ve Tolson, 2008: 278).

Self-Determinasyon ve Güçlendirme: Görev odaklı yaklaşım güç odaklıdır; kişilerin yetersizlikleri üzerinde durmaktansa, güçlü yönlerini keşfederek onların kullanılmasını amaçlayan bir yöntemdir. Bunun yanı sıra, uzmanın ve müracaatçının olayları etkileme, değiştirme, önleme güçleri olduğu varsayılmaktadır. Modelin uygulanması sırasında, özellikle görev planının yapılması ve uygulanması aşamalarında müracaatçının etkin bir rolü vardır. Yaklaşım sadece müracaatçıları değil, profesyonelleri de güçlendirmektedir; gerçekleştirilen çalışmaya değerlendirilebilir bir özellik kazandırması, yapılan çalışma ile ilgili somut geribildirim alınabilmesi

uzmanın güçlenmesinde etkilidir (Doel, 1994: 23, 34; Marsh ve Doel, 2005: 49).

Yapı: Müdahale planı, iyi bir şekilde tanımlanmış müdahale aktivitelerinden oluşmaktadır. Bu anlamı ile yapılandırılmış bir müdahale sürecidir (Reid, 1992: 3). Standardize edilmiş bu süreç, birçok farklı uygulama alanında ve sorun grubunda gerçekleştirilebilecek bir esnekliğe de sahiptir. Uygulamanın sistematik olması, müracaatçıyı dağıtma, engellenme ve ilgiyi kaybetme gibi birçok durumdan korumaktadır (Epstein ve Brown, 2002 ve Reid, 1977'den akt. Healy, 2005: 115).

Problem Çözme Eylemleri (Görevler): Değişim, müracaatçının, görüşme sürecinde veya görüşmeler dışında gerçekleştireceği problem çözme eylemleri (görevler) yoluyla sağlanmaktadır. Müracaatçının kendi çevresi içinde görevleri yerine getirmesine önem verilir. Görüşmelerin temel amacı bu eylemler için gerekli temel çalışmayı yapmaktır. Uzmanın görevi de müracaatçının iyilik hali için çevresel değişimleri etkileyecek araçlar sağlamaktır (Reid, 1992: 3). Yaklaşımın temelini oluşturduğundan, görevlerin belirlenmesi süreci oldukça önemlidir. Bu süreçte müracaatçının tam katılımı sağlanmazsa, uzmanın ve müracaatçının güçleri, deneyimleri ve becerileri dengeli bir şekilde birleştirilmezse, başarının yakalanması zorlaşmaktadır (Marsh ve Doel, 2005: 16; Marsh, 2007: 192).

Müdahale sürecinde dikkatin eylemler üzerinde yoğunlaşması, müracaatçıya, birçok farklı seçeneği düşünme ve kritik etme fırsatı vermektedir. Görevlerin tamamlanması, müracaatçının başarı duygusu, güven ve motivasyonunu artırmakta, müracaatçıyı daha zor adımlar atma ve profesyonel yardım

almadan da belli eylemleri gerçekleştirme konusunda yüreklendirmektedir. Bunun ötesinde, müracaatçının problem çözme eylemleri hakkında düşünmesi, bu eylemlere hazırlanması ve bunları başarıyla yerine getirmesi, müracaatçıya yaşam zorluklarıyla başa çıkmada önemli bir yaşantısal öğrenme fırsatı sunmaktadır. Müracaatçı, görev odaklı çalışma sırasında aslında sorunlarını ifade etme, bu sorunları çözmek için plan yapma ve bunu gerçekleştirmek konusunda eğitim almaktadır (Reid, 1992: 2; Marsh, 2007: 196).

Görüldüğü gibi, görev odaklı yaklaşımın temel prensipleri arasında özellikle iki boyut öne çıkmaktadır. Bunlardan biri, yapılandırılmış, sistematik ve ampirik yönelimli bir uygulama süreci olması, diğeri ise sosyal hizmetin temel değerleri arasında bulunan işbirliği, katılım, güçlendirme ve self determinasyon gibi ön kabullere sahip olmasıdır.

Görev Odaklı Müdahalenin Aşamaları

Yaklaşımında, uygulama süreci genel olarak başlangıç aşaması, orta aşama ve sonlandırma aşaması olarak üç aşamaya ayrılmıştır (Bkz. Şekil 2).

Uygulamanın başlangıç aşamasında müracaatçının kuruma başvuru/havale nedeni, sorunun ardındaki sosyal bağlam dikkate alınarak geniş bir şekilde incelenmelidir. Değerlendirme ve müdahale sürecine başlamadan önce bu aşamada uzmanın hangi rolü üstleneceği (planlayıcı, yürütücü ya da vaka yöneticisi), gizlilik konusu ve gizliliğin sınırları, müracaatçının müdahale sürecinden beklentileri gibi konular netliğe kavuşturulmalıdır (Trotter, 1999, akt. Healy, 2005:118).

I. Başlangıç aşaması (1. - 2. Oturum)

1. Havale/başvuru nedeninin tartışılması
2. Müracaatçının dile getirdiği hedef problem ve bağlamın incelenmesi
3. Hizmet sözleşmesi yapılması, ele alınacak sorun ve hedeflerin belirlenmesi, süreye ilişkin sınırlılıkta anlaşma sağlanması
4. Dışsal görevlerin belirlenmesi ve uygulama planının yapılması.

II. Orta Dönem (Her oturum aşağıdaki formatı kapsamaktadır)

1. Problem ve görevlerin gözden geçirilmesi
2. Var olan engellerin belirlenmesi ve ortadan kaldırılması
3. Probleme odaklanma
4. Oturum içi görevler
5. Dışsal görevleri planlama:
  - a. Görev olasılıklarının ortaya konması
  - b. Motivasyonu sağlama
  - c. Görevlerin uygulanışını planlama
  - d. Olası engellerin tanımlanması ve çözümlenmesi
  - e. Uygulama, rol oynama
  - f. Görev konusunda uzlaşma
  - g. Görev planını özetleme
6. Görevlerin uygulanması (oturumlar arasında)

III. Sonlandırma

1. Hedef problemlerin gözden geçirilmesi ve problem durumunun ortaya konması
2. Müracaatçı tarafından kullanılan başarılı problem çözme stratejilerinin belirlenmesi
3. Diğer problemler için neler yapılabileceğinin tartışılması, 2. adımda belirlenen stratejilerin kullanımının sağlanması

Şekil 2: Görev Odaklı Uygulamanın Aşamaları (Reid, 1992:6)

Müdahale sürecinde gerçekleştirilen eylemler aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir (Reid, 1987: 758 - 761; Doel, 1994: 25 - 27; Tolson ve diğ., 2003: 60; Healy, 2005: 114; Marsh, 2007: 192; Ramos ve Tolson, 2008: 279; Marsh ve Doel, 2005: 16 - 17);

Problemin Tanımlanması

Uygulamanın ilk adımı problemlerin keşfedilmesi aşamasıdır ve bu aşama müracaatçının karşılaştığı tüm zorlukları geniş bir şekilde tanımlayabilmesini gerektirmektedir. Bu aşamada, sosyal

hizmet uzmanı, müracaatçısının karşılaştığı zorluklara ilişkin genel bir resim çizmesini sağlar. Burada uzmanın kullandığı temel beceri, müracaatçısının belirlenen alandaki tüm zorluklarını açığa çıkarmasını ve duygularını rahatlıkla ifade etmesini sağlama becerisidir. Problem, daha önce de belirtildiği gibi, müracaatçının değişmesini istediği durum/davranış/duygulardır. Bunlar maddi zorlukları içerebileceği gibi, kişilerarası ilişki sorunlarını (evlilik doyumsuzluğu, bakım zorlukları, karamsar düşünceler) da içerebilir.

Bu aşamada, hiçbir problem atlanmamalı, hatta sosyal hizmet ile doğrudan ilgisi olmayan konular bile ifade edilebilmelidir. Problem tespiti sırasında detaylar üzerinde durulmamakta, hiçbir çözüm yolu önerisinde bulunulmamakta, sadece müracaatçının problemlerinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Sonuçta bu aşamada uzman ve müracaatçı, üzerinde tartışacakları konuların bir listesini oluşturmuş olacaklar, gündemlerini belirleyeceklerdir. Görüşme sırasında uzman, müracaatçının ifade etmediği ya da farkında olmadığı bir problem de belirlemiş olabilir. Gizli gündem, görev odaklı yaklaşımda söz konusu olmadığından, uzman bu problemi görüşme sürecine mutlaka getirmeli, önemli olduğunu düşündüğü konular üzerinde açıklıkla durmalıdır.

Uzman ve müracaatçının aynı problemler üzerinde fikir birliğine varması her zaman çok kolay bir süreç değildir. Ancak müracaatçının bulunduğu yerden başlama ilkesi burada yol göstericidir.

Bu aşamanın en önemli özelliği, problemlerin müracaatçı tarafından dile getirilmesi ve -uzman probleme ilişkin fikirlerini paylaştı da- son kararın müracaatçı tarafından verilmesidir.

Problemin Ayrıntılarını Belirleme

Uzman ve müracaatçı bir problem haritası çıkardıktan sonra her bir probleme daha yakından bakmaya başlarlar. Burada uzmanın temel becerisi, inceleme yapmaktır; uzman her bir problem alanına ilişkin ayrıntıları ortaya koyma; açık uçlu sorular ile müracaatçının daha detaylı düşünmesini sağlama; ne, kim, ne zaman, nerede, neden, nasıl sorularını yanıtlayarak durumu netleştirme sorumluluğundadır. Her

bir problemin geçmiş öyküsü kısaca alınmaktadır. Sorunun ne kadar süredir devam ettiği, o ana kadar sorunu çözmek için ne tür girişimlerde bulunulduğu, sorunun kişinin yaşamını nasıl etkilediği gibi sorular bu arka planı anlamaya yardımcı olacaktır.

Problemlerin ayrıntılandırılması sürecini, üzerinde çalışılacak konuların önem sırasına konulması izler. Bu karar büyük oranda müracaatçı güdümünde verilmektedir. Problemin önceliklerini saptamada, sorunun aciliyeti, sorunu çalışmanın olası sonuçları, sorunun çözüm olasılığı, sorunun çözümünde kuruluşun ve uzmanın yardımcı olabilme durumu, müracaatçının dışarıdan aldığı destek gibi birçok faktör değerlendirilmelidir. Reid ve Epstein (1972) müracaatçının anksiyetesinin en yüksek olduğu sorunun öncelikle ele alınması gerektiğini iletmekte, bunun yanı sıra yasal olarak zorunlu tutulan konuların da önceliğinin olduğunu belirtmektedirler.

Sözleşme Yapma

Model, müracaatçı ile uzman arasında sözel ya da yazılı bir sözleşme yapmayı içerir. Bu sözleşmede, üzerinde çalışılacak problem(ler), müracaatçının problem(ler)le ilgili amaçları, ulaşılmak istenen çözüm/hedef(ler) yer alır. Bu şekilde uzman ve müracaatçı arasında anlaşma sağlanması amaçlanmaktadır. Müracaatçı, problem üzerinde çalışmak için yeterince motive olmayabilir, ancak en azından çalışma konusunda ikna olmalıdır. Her bir problem için ulaşılmak amaç, müracaatçının kendi tanımına ve ifadesine dayanmalıdır. Sözleşme, çalışılacak problemin yanı sıra, sürdürülecek çalışmanın yaklaşık süresini ve oturumların sıklığını da içerir. Bu sözleşme yeniliklere açıktır, yeni problemler

eklenebilir ya da görüşme süreleri değişebilir. Ancak her yenilemede müracaatçı ile anlaşma sağlanmalıdır.

Görev Planlaması

Uzman ve müracaatçı amaçlar ve müdahale süresi konusunda uzlaşma sağladıktan sonra, görevleri seçer ve uygulamalarını planlarlar. Görev, müracaatçının, sorunu azaltmak için yapması gereken eylemdir. Bu eylem, genel olabileceği gibi işlevsel de olabilir. Genel görevler, soyut kavramlarla ortaya konmaktadır, müracaatçıya eylemleri için bir yön belirler ancak izlenecek davranışa ilişkin bir belirlemede bulunmaz. İşlevsel görevler ise, belirli bir eylemi içermektedir. Model, çoğunlukla bu işlevsel görevlere dayanmaktadır ve bu görevlerin mümkün olduğunca açık bir şekilde müracaatçıya açıklanması gerekmektedir. Belirli bir görevde karar verildikten sonra, uzman ve müracaatçı bu görevin uygulanmasını planlar. Benzer prensipler, uzman görevleri için de geçerlidir. Uzman görüşme seansları arasında, müracaatçının sosyal çevresinde değişim yaratmak üzere kimi görevler üstlenebilir ve bu görevlere ilişkin müracaatçıyla birlikte planlama yapabilir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken nokta uzmanın, müracaatçı "için" çalışma yanılığısına düşmemesidir.

Olası Engellerin Gözden Geçirilmesi

Görev planlamasında uzmanın en önemli işlevi, görevi engelleyebilecek potansiyel engellerin ortaya konmasına yardımcı olmak ve bu engelleri en aza indirecek planlamalar yapmaktır. Uzman müracaatçıya hangi durumlarda görevin başarısızlıkla sonuçlanacağıni sorarak bunu sağlayabilir.

Taklit ve Rol Oynama

Uzman, kimi görevlerde model rolü üstlenebilir ya da müracaatçının rol oynama yoluyla söz konusu davranışı kazanmasını sağlayabilir. Bunun yanı sıra, uzmanın yöneticiliği çerçevesinde, müracaatçı kimi görevleri oturumlar esnasında yerine getirebilir, örneğin, bir çocuk seans süresince okuma yapabilir ya da evli bir çift yapıcı iletişim becerilerini geliştirebilirler.

Problem ve Görevin Gözden Geçirilmesi

Görevler yerine getirildikçe, üzerinde çalışılan problemin aynı şekilde kalması beklenemez. Bu nedenle görevlerin ve sorunun tekrar tekrar gözden geçirilmesi vazgeçilmezdir. Her görüşmenin başlangıcında, sosyal hizmet uzmanı görev ve sorunla ilgili müracaatçının bulunduğu noktayı ve kaydedilen ilerlemeyi gözden geçirir. Bu sırada, başarılı görevler ile ilgili olarak müracaatçıya olumlu geribildirimde bulunulur. Ancak başarısız olunan görevler de tamamıyla göz ardı edilmez, görevin neden yerine getirilemediği ya da hedefe ulaşmada ne tür engeller ile karşılaşıldığının tartışılması oldukça öğretici bir süreçtir.

Bağlamsal Analiz

Görevler ve sorunlar gözden geçirilirken, müracaatçı ve uzman, çeşitli engelleri ve bu engelleri ortadan kaldıracak kaynakları da tanımlarlar. Bu aşamada sorunun bağlamsal arka planı da gözden geçirilir.

Sonlandırma

Görev odaklı çalışma zaman sınırlıdır ve planlanmış bir sonlandırma söz konusudur. Bu aşamada, tüm çalışma genel bir

değerlendirmeye tabi tutulur. Son görüşmede, uzman ve müracaatçı süreci değerlendirirler. Müracaatçılar görevler üzerinde çalışmaya devam edebilecek şekilde hazırlanır, başarılı olunan noktalara vurgu yapılır. Çalışmanın belirli bir zaman ile sınırlandırılmış olması, çalışmanın uzatılmasına engel oluşturmaktadır. Sürecin uzatılması, belirli bir amaca yönelik olmalı ve müracaatçı ile bu konuda anlaşma sağlanmalıdır.

Kullanım Alanları ve Araştırmalar

Model, genel olarak, birey, aile, gruplarla çalışma ve vaka yönetiminde kullanılmaktadır (Shefor, 2003: 104; Reid, 1997). Ancak, araştırmalar modelin, yönetimde ve eğitimsel süpervizyon sürecinde de başarıyla kullanıldığını iletmektedir (Caspi ve Reid, 1998). Reid (1987: 758) modelin uygulama alanları arasında çocuk refahı, toplum refahı hizmetleri, okul sosyal hizmeti, adli sosyal hizmet, madde bağımlılığı, süpervizyon ve alan eğitimi, evsizler, azınlıklar ve etnik gruplarla gerçekleştirilen çalışmalar, endüstriyel sosyal hizmet, geriatrik sosyal hizmet, tıbbi sosyal hizmet, aile hizmetleri ve ruh sağlığı hizmetlerini belirtmiştir.

Modelin araştırma temelli olması, bu alanlarda gerçekleştirilen uygulamaların değerlendirilmesinin yapılması ve modelin en etkili olduğu alanların belirlenmesinde önemli bir katkı sağlamaktadır. Yaklaşım farklı alanlarda farklı müracaatçı grupları ile uygulanmıştır ve sınırlıdır. Bunlar arasında çocuk ve ailelere yönelik (Butler ve diğ., 1978; Tolson and Reid 1981; Fortune 1985); yaşlılara yönelik (Dierking ve diğ., 1980; Rathbone-McCuan 1985; Naleppa and Reid 1998); ruh sağlığı alanına yönelik (Brown 1977; Gibbons ve diğ., 1978) koruyucu aile ve

evlat edinme alanına yönelik (Rooney 1981; Rzepnicki 1982); denetimli serbestlik ve çocuk suçluluğu alanına yönelik (Goldberg ve diğ., 1984; Larsen and Mitchell 1980) uygulamalar mevcuttur (akt. Marsh ve Doel, 2005:17).

Görev odaklı yaklaşım temelinde yürütülen grup çalışmalarına ilişkin de olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Toplum ruh sağlığı merkezinde kronik ruhsal bozukluğa sahip bireylerle yürütülen bir grup çalışmasında modelin olumlu çıktılar ortaya koyduğu (Garvin, 1992); AIDS hastasına sahip aile üyelerinde uygulanan görev odaklı grup çalışmasının stres, damgalanma, anksiyete ve depresyonu düşürdüğü (Pomeroy ve Allen, 1995) görülmüştür. Ancak görev odaklı grupların, yaklaşımın zaman sınırlı olmasından dolayı sosyal desteğin oluşumuna olanak sağlamada ve grup içinde tedaviyi gerçekleştirmede sınırlılıkları olduğu iletilmiştir (Lo, 2005).

Görev odaklı yaklaşımın kullanımının uygun olmadığı oldukça az sorun alanı iletilmiştir. Ağırıklı olarak bireysel düşünme ve analiz ihtiyacı duyulduğu vakalar bunlardan biridir. Kimi zaman kişinin içinde bulunduğu sorun durumunun derinlemesine araştırılması ve analizine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durumda eylem odaklı olan bu yaklaşımın kullanılması yarar sağlamayabilir. Bunun yanı sıra, yaklaşım kişinin kendi eylemleri ile eylemlerinin sonuçları arasındaki bağlantıyı kavrama becerisini gerektirmektedir. Bu yeterlilikten yoksun olan müracaatçılarla (örneği ciddi psikotik hastalığa ya da demansa sahip bireyler) bu yaklaşımın uygulanması yarar sağlamayacaktır. Ancak bu bireylere bakım veren kişiler ile yaklaşımın kullanıldığı görülmektedir. Bunun dışında, birden fazla krize maruz kalmış ve yaşamları üzerinde geçici de

olsa denetimleri zayıflayan birey ve aileler, yaklaşımın gerektirdiği motivasyon ve işbirliğini gösterme açısından zorluk yaşayabilirler (Marsh ve Doel, 2005: 40; Doel, 1994: 33; Doel, 2002: 197).

Son olarak alanyazında yaklaşımın uygulanmasına çekince ile yaklaşılacak bir diğer grup da, sosyal hizmet uygulamasına yasal yaptırım gereği zorlanan dolayısıyla sürece gönüllü olarak katılmayan kişilerdir. Kimi yazarlar yaklaşımın, aktif katılım içerdiği için bu tür gruplar için uygun olmadığını iletirken (örn. Marsh, 2007: 197; Ramos ve Tolson, 2008: 287), Trotter (1999, akt. Healy, 2005: 116) özellikle bu gruplarla görev odaklı çalışma gerçekleştirmenin ilkelerini içeren bir yapıt yayınlamıştır.

Değerlendirme ve Sonuç

Görev odaklı yaklaşım, 1970'lerde sosyal hizmet uygulamalarının etkinliği tartışmalarının gölgesinde filizlenmiş (Nash ve diğ., 2005: 19) ve birey, grup, aile ve topluluk düzeyinde somut yaşam sorunlarını ele almak için yapılandırılmış, çözüme dönük bir yol sunan bir uygulama modelidir. Sosyal hizmet uygulamasından doğan bir yaklaşım olması nedeniyle, özgün bir yere sahiptir. Her ne kadar köklerini geleneksel problem çözme yaklaşımından alsada, görev odaklı yaklaşım, diğer teorik yönelimlerle de yakın ilişki içindedir. Özellikle yaklaşımın eklektik yapısı, ona bu açıdan esneklik kazandırmaktadır. Reid ve Epstein (1972: 29), aslında yaklaşımın, uygulama esnasında uzmana çeşitli bilgi temelleri ile dolduracağı boş bir alan bıraktığını ifade etmişlerdir. Örneğin, yaklaşımın birinci aşamasında, uzman problem üzerine değerlendirme yaparken, bir yargıya ulaşması için herhangi bir sistemik açıklamada bulunulmamaktadır. Benzer

şekilde, müracaatçının davranışlarını açıklamaya çalışmak için herhangi bir kişilik kuramı belirtilmemiştir. Bu da, uzmana, bu aşamalarda kullanabileceği teorileri seçme özgürlüğü tanımakta ve yaklaşımın çeşitli teorilerle birlikte kullanılma olanağını iletmektedir. Bu açıdan yaklaşım, Tolson ve diğ. (2003)'nin de işaret ettiği gibi genelci uygulama ile oldukça uyumludur.

Yaklaşımın araştırma ile yakın ilişkisi, uygulamanın sürekli sınanmasına ve geliştirilmesine yardımcı olmaktadır. Bu nedendir ki, farklı sorun grupları ile gerçekleştirilen uygulamaların etkinliğini ölçen birçok araştırmaya alanyazında rastlanmaktadır.

Yaklaşım, hem problem çözme ve planlı değişim süreci gibi sosyal hizmetin geleneksel bilgi temeline atıfta bulunmakta, hem de Doel (2002: 192)'nin belirttiği gibi, radikal uygulamaların katılım, ortaklık, güçlendirme gibi temel kabullerini içeriğinde barındırmaktadır. Bu yönüyle, yaklaşımın sosyal hizmetin geleneksel duruşu ile çağdaş uygulamalar arasında bir köprü işlevi gördüğünü ve asıl özgünlüğünün de buradan geldiğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. Bu şekilde bir yandan sosyal hizmetin problem çözme nosyonu sürdürülürken, diğer yandan, müracaatçının güçlendirilmesi, katılım gibi değerlere verilen önemle, uygulamanın günümüze ayak uyduran bir nitelik kazanması sağlanmaktadır.

Radikal uygulamacıların sorunları bireyselleştirmeyen yaklaşımı (Acar, 1999: 94) görev odaklı uygulayıcılar için de geçerli olsa da, görev odaklı uygulayıcıların amacı yapısal değişiklikler yaratmak değil, sorunu birey/aile/grup/topluluk düzeyinde çözmek için gerekli adımları atmaktır. Yaklaşım,

yapısal düzeyde köklü değişiklikler yerine müracaatçının yaşamında yaşadığı somut sorunlara çözümler içeren küçük adımlara daha fazla önem vermektedir. Sosyal hizmetin temel değerlerinden olan sosyal adaletin sağlanması için, müdahale sürecinde yapısal değişimlerin göz ardı edilemeyeceği tartışma götürmez bir durumdur. Ancak görev odaklı yaklaşım, odağını açıkça müracaatçı sisteminin yaşadığı yaşam olayları ile sınırlamaktadır. Bu durumu, sosyal hizmetin misyonunda bir kayma olarak algılamak yerine, belirli koşullarda, belirli sorunlarla çalışırken müdahalenin odağını sınırlandırmak şeklinde kabul etmenin daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Yaklaşım ele alınırken değerlendirilmesi gereken bir diğer önemli nokta ise, yaklaşımın bireye bakışı ve sorunun çözümüne ilişkin izlediği yoldur. Yaklaşım, esasen, bireyin kendisi için en iyi olanı seçip uygulayabileceği kabulüne, diğer bir deyişle, bireylerin rasyonel karar vericiler olduğu kabulüne dayanmaktadır. Bunun gibi, uygulama süreci de tamamen rasyonel, sistematik ve ölçülebilir niteliktedir. Yaklaşımın bu açıdan dayandığı rasyonel seçim teorisi ve uygulamanın ampirik yönü, sosyal hizmet uygulamaları açısından tartışılan bir konudur (Webb, 2001; Sullivan, 1999; Gomory, 2001; Taylor ve White, 2005; Rosen, 2003; Polat, 2007). Müracaatçıların yaşamındaki sorunların çözümünde doğrusal nedensellikten söz etmek, sisteme uygulanan bir müdahalenin, her zaman beklenen çıktıları vereceğini varsaymak, sorunlar arasında kesin sınırlar çizmek zor, hatta gerçek dışıdır. Bu durum özellikle müracaatçı kesiminin büyük çoğunluğunu oluşturan karmaşık ve çoklu soruna

sahip birey ve aileler için geçerlidir. Healy (2005: 129) özellikle bu kesimin yaklaşımdan yarar sağlayamayacağını, bunun da büyük bir sınırlılık olduğunu iletmektedir.

Öte yandan kimi müracaatçı gruplarında, problem çözme sürecine odaklanmak yerine sadece duygusal destek sağlamak ve “müracaatçının yanında olmak”, daha önemli olabilmektedir (Healy, 2005: 129). Bu tür müracaatçılar için yaklaşım uygun olmamakta, güven ilişkisinde önemli bir boşluk oluşabilmektedir.

Özetle, farklı boyutları bir arada ele alındığında, görev odaklı yaklaşımın güçlü olduğu noktalardan biri, kuşkusuz, yaklaşımın, doğrudan sosyal hizmet disiplininin doğan bir model/yaklaşım olmasıdır. Bu açıdan bakıldığında, doğrudan alandaki ihtiyaca yanıt veren bir model olması onun geçerliliğini ve etkililiğini yükselten bir etkenidir. Yapılandırılmış ve sistemli bir yaklaşım olması nedeniyle, sosyal hizmet uzmanlarının “gerçek dünya”da müracaatçılar ile birlikte girdikleri problem çözme sürecinde önemli bir rehber niteliğindedir. Dayandığı teorik temellerin çeşitliliği ve uygulama esnasında farklı teorilerin kullanımına açık olması bir diğer güçlü yan olarak ifade edilebilir.

Yaklaşımın zayıf ya da eleştiriye en fazla açık olduğu yanlarından biri, uygulama aşamasında rasyonel, sınırları belirli, etki-tepki süreci kestirilebilir bir sosyal hizmet uygulaması beklemenin her zaman mümkün olmamasıdır. Bunun yanı sıra kimi vakalarda istenen hedeflere ulaşılamaması, kimilerinde hiçbir ilerleme sağlanmaması da bir diğer olumsuz yön olarak iletilmektedir (Tolson ve diğ., 2003: 5).

Sonuç olarak, görev odaklı yaklaşımın sosyal hizmet uygulaması sürecine önemli katkılar sunabilecek bir niteliğe sahip olduğu düşünülmektedir. Uygun müracaatçı grupları ve sorun alanlarında, yetkin bir şekilde kullanıldığında, yaklaşımın sağlayacağı birçok pratik yarar, onu tercih edilir kılacaktır. Karmaşık yaşam problemlerinin ancak eklektik bir teorik temel ile çözümlenebildiği fikri göz önünde bulundurulduğu sürece, yaklaşımın etkili olarak uygulanması ve gerçekçi bir şekilde değerlendirilmesi mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acar, H. (1999). "Radikal sosyal hizmet" Koşar, N., Duyan, V. (ed) Yaşam Boyu Sosyal Hizmet: Sema Kut'a Armağan, Ankara, Aydınlar Matbaası.
- Caspi, J., ve Reid, W.J. (1998). "The Task-Centered Model For Field Instruction: An Innovative Approach", Journal of Social Work Education,34(1).
- Compton, B.,R., ve Galaway, B. (1979). Social Work Processes. USA, The Dorsey Press.
- Doel, M. (1994). "Task centered work", Hanvey,C., Philpot,T. (ed) Practising Social Work, London, Routledge.
- Doel, M. (2002). "Task- centered work", Adams, R., Dominelli, L., Payne, M. (ed) Social Work: Themes, Issues and Critical Debates, UK, Palgrave.
- Garvin, C. (1992). "A Task-Centered Approach to Work with the Chronically Mentally Ill", Social Work with Groups, 15(2-3),67-80.
- Gomory, T. (2001). "A Fallibalistic Response to Thyer's Theory of Theory-free Empirical Research in Social Work Practice" Journal of Social Work Education, 37(1), 9-27.
- Hare, I. (2004). "Defining Social Work for the 21st Century. The International Federation of Social Workers' revised definition of social work", International Social Work, 47(3): 407-424.
- Healy, K. (2005). Social Work Theories in Context: Creating Frameworks for Practice. China, Palgrave Macmillan.
- Kallies, L. (1997). "Task Centered Social Work with Young Offenders" Masters Thesis, Faculty of Social Work, University of Manitoba, Winnipeg.
- Lo, T.W.(2005). "Task-centered groupwork", International Social Work, 48(4), 455-465.
- Nash, M., Munford, R., O'Donoghue, K. (2005). Social Work Theories in Action. London, Jessica Kingsley Publishers.
- Marsh,P.(2007). "Task Centered Practice", Lishman, J.(ed) Handbook For Practice Learning in Social Work and Social Care: Knowledge and Theory, UK, Jessica Kingsley Publishers.
- Marsh P., Doel, M. (2005). The Task Centered Book, London, Routledge.
- Orellano, G.N. (2005). "The Implement of a Peer Counselling Program Using The Task Centered Model in High School" Master Of Social Work Thesis, University of California, Riverside, USA.
- Perlman, H.H. (1957). Social Casework: a Problem Solving Process, Chicago, The University Chicago Press.
- Polat, G. (2007). "Kanıtı Dayalı Sosyal Hizmet Uygulaması", Sağlık ve Toplum, 17(3), 34-42.
- Pomeroy, E., ve Allen, R. (1995). "Effectiveness of a Psychoeducational and Task-Centered Group Intervention for Family Members of People with AIDS", Social Work Research, 19(3), 142-153.
- Sullivan, T. (1999). Decision Making in Social Work, London, Palgrave Publishing.
- Taylor, E., ve White, S. (2005). "Knowledge and Reasoning in Social Work: Education for Humane Judgement", British Journal of Social Work, 36(6), 937-954.
- Tolson, T.E., Reid, W.J., Garvin, D. (2003). Generalist Practice: A Task-centered Approach. USA, Columbia University Press.

Ramos, B.M., ve Tolson, E.R. (2008). "The Task Centered Model", Coady, N., Lehmann, P. (ed), *Theoretical Perspectives for Direct Social Work Practice: A Generalist Eclectic Approach*, USA, Springer Publishing.

Reid, W. J. (1997). "Research on Task-Centered Practice" *Social Work Research*, 21(3).

Reid, W.J. (1992). *Task Strategies: An Empirical Approach to Clinical Social Work*, New York, Columbia University Press.

Reid, W.J. (2000). *The Task Planner*, New York, Columbia University Press.

Reid, W.J., ve Epstein, L. (1972). *Task-Centered Casework*, USA, Columbia University Press.

Reid, W.J. (1987). "Task-Centered Approach", *Encyclopedia of Social Work*, 15th ed., Vol.2, Silverspring, NASW Press.

Rosen, A. (2003). "Evidence-based social work practice: challenges and promise". *Social Work Research*, 27(4), 197-208

Shefor, B., ve Horejsi, C. (2003). *Techniques and Guidelines for Social Work Practice*, USA, Pearson Education Inc.

Task-centered internet sitesi (2006). adres: <http://www.task-centered.com/>

Erişim tarihi: 13.11.2006

Turan, N. (1999). *Sosyal Kişisel Çalışma*, Ankara, Aydınlar Matbaa.

Turner, F.J.(2005). "Task-centered Practice", Turner, F. J. (ed), *Encyclopedia of Canadian Social Work*. Ontario: Wilfrid Laurier University Press.

Webb, S. (2001). "Evidence-based Practice and Decision Analysis in Social Work: An Implementation Model", *Journal of Social Work*, 2(1), 45-64